ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti

13.00.00 Pedagogika fanlari
13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03 Maxsus pedagogika
13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohalari va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07 Ta'limda menejment
13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
07.00.00 Tarix fanlari
19.00.00 Psixologiya fanlari
01.00.00 Fizika-matematika fanlari
02.00.00 Kimyo fanlari
03.00.00 Biologiya fanlari
09.00.00 Falsafa fanlari
10.00.00 Filologiya fanlari
11.00.00 Geografiya fanlari

№7(1)
2026

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 196 sahifa,
1-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:
Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI
Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:
Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor
Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences
Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:
Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:
• Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
• Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)
Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):
• Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
• Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari 10
Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi

Talabalarning xulqidagi deviatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar 16
Ergashev Jo'rabek Xalilovich

Zo'ravonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'ravonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari 19
Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi

Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari 24
Jonbo'tayeva Maxarramxon

O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'rni 27
Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna

Eshitishida nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish 31
Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi

Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish 35
Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li

O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi 39
Norbutayeva Dilafruz Abdurasulovna

Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri........ 43
Rahimova Nazokatxon Kasimdjonovna

Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach 49
Alibekova Mahzuna

Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari... 54
Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich

Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi 59
Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi

Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish........ 64
Ruzmetova D. A.

Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari........ 68
Saydanova Dilafruz Sadirdinovna

Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish 75
Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich

Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners 79
Akhmatova Munisa Orif qizi

Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish........ 86
Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Olloberganqizi

Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari 90
Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna

Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies 94
Tursunalieva Nazokat Tokhir qizi

Oliy ta'lim muassasalarida e-Portfolio ma'lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari 102
Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadrriddinovich

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili 110
Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari 115
Go'zal Qurbonova

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari 121
Muratova Munavvar O'rol qizi

Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o'qitishning lingvodidaktik asoslari 126
Usmonova Zamira Jaxongirovna

Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi 130
Axmedova Shaxlo Shoxob qizi

Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san'ati misolida) 133
Panayeva Maloxat Muminovna

Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей 136
Багдасарова Диана Левоновна

Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся 141
Зарымова Турсынай Бердибай кызы

A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry 145
Ruziyeva Kamola Akhtamovna

Bolalar musiqa va san'at maktablarida estrada san'atini o'qitish masalalari (gitara cholg'usi misolida) 150
Abdullayev O'tkir Sadullayevich

Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari 154
Avezov Davronbek Soburovich

O'zbek xalq pedagogikasi an'analarining zamonaviy ta'lim tizimidagi transformatsiyasi 158
Erkaboyeva Nigora Shermatovna

Texnika va iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o'rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari 163
Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna

Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari 168
Nazarov Alisher Narimanovich

Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o'smir o'g'il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari 171
Qodirov Jahongir Neymat o'g'li

Kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari 176
Qosimova Xolida Nabiyevna

Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish 179
Raxmatullayeva Durdona Fazliddin qizi

Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling 182
Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababyan I. R.

O'smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari 187
Toshboltayeva Nodira

Роль интерактивного лингвокультурологи-ческого пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений 191
Рустамова Ферузахон Махмуджановна

JISMONIY IMKONIYATI CHEKLANGAN MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA MILLIY HARAKATLI O'YINLAR ORQALI JISMONIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH

Raxmatullayeva Durdona Fazliddin qizi
O'zDJTSU MAD-51-25 guruhi magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish masalasi o'rganilgan. Harakatli o'yinlarning jismoniy rivojlanishga ta'siri tahlil qilingan hamda bir oylik eksperimental dastur asosida metodika ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: jismoniy tarbiya, maktabgacha yosh, harakatli o'yinlar, jismoniy sifatlar, adaptiv jismoniy tarbiya.

Abstract: The article examines the development of physical abilities in preschool children with disabilities through active games. The impact of active games on physical development is analyzed, and a one-month experimental methodology is proposed.

Key words: physical education, preschool age, active games, physical abilities, adaptive physical education.

Аннотация: В статье рассматривается развитие физических качеств у детей дошкольного возраста с ограниченными возможностями здоровья посредством подвижных игр. Проанализировано влияние подвижных игр на физическое развитие и разработана экспериментальная методика, рассчитанная на один месяц.

Ключевые слова: физическое воспитание, дошкольный возраст, подвижные игры, физические качества, адаптивная физическая культура.

KIRISH

Bugungi kunda dunyo miqyosida nogironligi bo'lgan shaxslarni, ayniqsa bolalarni ijtimoiy himoya qilish, ularning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, sog'lom turmush tarzini shakllantirish hamda jismoniy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mamlakatimizda ham so'nggi yillarda nogironligi bo'lgan shaxslarni qo'llab-quvvatlash, inklyuziv ta'limni rivojlantirish, adaptiv jismoniy tarbiya va parasport tizimini takomillashtirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PF-4860-son[1] Farmoni bilan tasdiqlangan "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi hujjat mamlakatimizda inklyuziv ta'limni rivojlantirishning yangi bosqichini boshlab berdi. Mazkur Farmonda alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning sifatli ta'lim olishini ta'minlash, ularning jismoniy va intellektual rivojlanishi uchun qulay pedagogik muhit yaratish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish masalasi zamonaviy adaptiv jismoniy tarbiya tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Xalqaro va mahalliy tadqiqotlarda ushbu toifadagi bolalarning harakat faolligini oshirish, ularning motor rivojlanishini qo'llab-quvvatlash hamda ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda harakatli o'yinlar samarali pedagogik vosita sifatida e'tirof etilgan.

MDH mamlakatlari olimlari L. P. Matveyev, V. K. Baltachev va N. A. Fominning ilmiy ishlarida jismoniy tarbiya jarayonida o'yin metodidan foydalanish bolalarning harakat faoliyatini faollashtirishi hamda jismoniy yuklamalarga moslashuvini yengillashtirishi qayd etilgan. Ayniqsa, adaptiv jismoniy tarbiya sharoitida harakatli o'yinlar psixofizik rivojlanishni uyg'unlashtiruvchi asosiy vosita sifatida qaraladi [2, 3].

1 https://lex.uz/ru/docs/-5044711

O'zbekiston olimlari tomonidan ham ushbu yo'nalishda bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Jumladan, A. A. Abdullayev, Sh. T. To'rayev va boshqa tadqiqotchilar maktabgacha ta'lim tizimida harakatli o'yinlardan foydalanish bolalarning jismoniy tayyorgarligini oshirish bilan bir qatorda, ularning ijtimoiy faolligini ham kuchaytirishini ta'kidlaydilar. Shuningdek, maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlash bo'yicha olib borilgan tajribalar harakatli o'yinlarning jismoniy sifatlarni rivojlantirish jarayoni samaradorligini oshirishini ko'rsatadi [4, 5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning maqsadi jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy sifatlarini rivojlantirishning ilmiy asoslangan uslubiyotini ishlab chiqish hamda uning samaradorligini tajriba-sinov ishlari asosida aniqlashdan iborat. Tadqiqot vazifalari quyidagilardan iborat: jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanish xususiyatlarini o'rganish; jismoniy sifatlarni rivojlantirishning pedagogik omillarini aniqlash; adaptiv jismoniy tarbiya vositalari asosida mashqlar majmuasini ishlab chiqish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida quyidagi usullardan foydalanildi: ilmiy-metodik adabiyotlarni tahlil qilish, pedagogik kuzatuv, pedagogik testlash, eksperimental mashg'ulotlarni tashkil etish hamda olingan natijalarni matematik-statistik tahlil qilish. Shuningdek, bolalarning jismoniy rivojlanish darajasini aniqlash maqsadida nazorat va tajriba guruhlari ko'rsatkichlari taqqoslandi. Harakatli o'yinlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar samaradorligi pedagogik tajriba orqali baholandi.

1-jadval: **Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirishning 1 oylik eksperimental dasturi**

Hafta	Mashg'ulotlar soni	Mashg'ulot mazmuni	Rivojlantiriladigan jismoniy sifat	Yuklama
1hafa	3 ta	Moslashtiruvchi mashqlar, "Rangli doiralar", "To'pni uzat", "Qushlar uyasiga" o'yinlari	Koordinatsiya, muvozanat	25–30 daqiqa
2 hafa	3 ta	Moslashtiruvchi mashqlar, "Rangli doiralar", "To'pni uzat", "Qushlar uyasiga" o'yinlari	Tezkorlik, epchillik	25–30 daqiqa
3 hafa	3 ta	"Halqadan o't", "Nishonga to'p uloqtirish", "Quyon va tulki" o'yinlari	Kuch, koordinatsiya, chaqqonlik	30 daqiqa
4 hafa	3 ta	Estafeta o'yinlari, kompleks harakatli o'yinlar	Chidamlilik, muvozanat, tezkorlik	30 daqiqa

Jadvalda jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda harakatli o'yinlar asosida jismoniy sifatlarni rivojlantirishga yo'naltirilgan 1 oylik eksperimental dastur keltirilgan. Dastur haftasiga 3 marotaba o'tkaziladigan mashg'ulotlardan iborat bo'lib, har bir mashg'ulot 25–30 daqiqa davom etadi. Mashg'ulotlar jarayonida bolalarning yosh va individual xususiyatlari hisobga olinib, jismoniy yuklama bosqichma-bosqich oshirib borildi. Harakatli o'yinlar orqali tezkorlik, chaqqonlik, muvozanat, koordinatsiya va kuch sifatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratildi.

2-jadval: **Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalar uchun mashg'ulotlarning tuzilishi**

Mashg'ulot qismlari	Mashg'ulot mamuni	Davomiyligi (marta soniya)	Tashkiliy uslubiy ko'rsatma
Tayyorlov qism	yurish, yengil yugurish, umumrivojlantiruvchi mashqlar.	7-5 daqiqa	Mashg'ulotlar haftasiga 3 marta muntazam o'tkazildi. Yuklama bolalarning yosh xususiyatlari va jismoniy imkoniyatlariga qarab bosqichma-bosqich oshirib borildi.
Asosiy qism	harakatli o'yinlar va maxsus mashqlar	18-20 daqiqa	Harakatli o'yinlar individual va guruh shaklida tashkil etildi. Mashg'ulot davomida xavfsizlik qoidalariga qat'iy rioya qilindi
Yakuniy qism	nafas mashqlari, bo'shashtirish va yakuniy baholash	5-daqiqa	Har bir mashg'ulot yakunida bolalarning funksional holati va harakat faolligi pedagogik kuzatuv asosida baholandi

Mashg'ulotlar adaptiv jismoniy tarbiya tamoyillari asosida uch qismli tizimda tashkil etildi. Tayyorlov qismida organizm funksional jihatdan asosiy yuklamaga tayyorlandi. Asosiy qismda harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlar (tezkorlik, chaqqonlik, muvozanat, koordinatsiya va kuch) rivojlantirildi. Yakuniy qismda esa tiklanish jarayonini ta'minlash va fiziologik holatni me'yorlashtirishga qaratilgan yengil mashqlar bajarildi. Ushbu tuzilma mashg'ulotlar samaradorligini oshirish hamda ortiqcha charchashning oldini olishga xizmat qiladi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda harakatli o'yinlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar jismoniy sifatlarni samarali rivojlantirishini ko'rsatdi. 1 oylik eksperimental dastur davomida bolalarda tezkorlik, chaqqonlik, muvozanat va koordinatsiya ko'rsatkichlarida ijobiy o'zgarishlar qayd etildi. Harakatli o'yinlar bolalarning harakat faolligini oshirib, mashg'ulotlarga qiziqishini kuchaytirdi hamda adaptiv jismoniy tarbiya jarayonining samaradorligini oshirdi. Shu bois maktabgacha ta'lim tizimida harakatli o'yinlardan tizimli foydalanish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" PF–4860, 2020-yil 13-oktabr. – Toshkent, 2020. https://lex.uz/ru/docs/-5044711
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. Davlat ta'lim standartlari. – Toshkent, 2021. https://lex.uz/ru/docs/-5179335
3. Matveev L. P. Teoriya i metodika fizicheskogo vospitaniya. – Moskva: Fizkultura i sport, 1991.
4. Fomin N. A., Vavilov Y. N. Fiziologiya sporta. – Moskva: Sport, 2009.
5. Abdullayev A. A. Jismoniy tarbiya nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2015.
6. To'rayev Sh. T. Jismoniy tarbiya va sport pedagogikasi. – Toshkent, 2018.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№C–5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.